

# Szczepionki dla niemowląt

przed ukończeniem pierwszego roku życia



**i**mmunisation

the safest way to protect your child

Zawiera informacje o nowej szczepionce przeciw zapaleniu opon mózgowych typu B. Przed zaszczepieniem dziecka w wieku dwóch miesięcy upewnij się, że masz w domu paracetamol dla niemowląt.

**Immisation for babies - Polish**

# Wstęp

Przewodnik jest adresowany do rodziców niemowląt, które nie ukończyły pierwszego roku życia. Zawiera on informacje o rutynowych szczepieniach chroniących niemowlęta przed poważnymi chorobami wieku dziecięcego. Choroby te zostały opisane wraz z wyjaśnieniem, dlaczego należy chronić przed nimi dzieci.

Program szczepień jest regularnie kontrolowany, co gwarantuje, że dzieci otrzymują najbardziej skuteczną ochronę przed chorobami, których można uniknąć. W ulotce opisano najnowsze zmiany w programie szczepień. Zmiany dotyczą wprowadzenia szczepionki przeciwko meningokokom B (MenB) oraz tego, jak ważne jest podanie paracetamolu po przyjęciu każdej z dwóch pierwszych dawek szczepionki MenB. **Przed przyjściem z dzieckiem na pierwsze szczepienia upewnij się, że masz w domowej apteczce paracetamol dla niemowląt (zob. str. 15–17).** Zawiera również informacje dotyczące dodania ochrony przed wirusowym zapaleniem wątroby typu B (Hepatitis B) w ramach skojarzonej szczepionki DTaP/IPV/Hib/HepB (6 w 1), wprowadzonej dla dzieci urodzonych od sierpnia 2017 roku.



„Dwie zmiany w obszarze zdrowia publicznego o największym wpływie na zdrowie ludzkości to czysta woda i szczepienia.”

Światowa Organizacja Zdrowia

## Czym jest szczepienie?

Szczepienie to najlepszy i najbezpieczniejszy sposób zapobiegania zachorowaniom niemowląt na rozmaite choroby zakaźne. Niemowlę otrzymuje szczepionki, które pobudzają organizm do wytwarzania przeciwciał. Przeciwciała to naturalny system obronny organizmu, zwalczający choroby zakaźne. Szczepienie pozwala przygotować organizm na zwalczenie infekcji w przypadku kontaktu dziecka z drobnoustrojami chorobotwórczymi.

## Po co nam szczepienia?

Choroby zakaźne każdego roku powodują śmierć milionów ludzi na całym świecie. Większość z tych chorób występuje dziś niezwykle rzadko w Irlandii Północnej i mówi się o nich bardzo niewiele. Choroby te są tak rzadkie dzięki wysokiemu odsetkowi zaszczepionych oraz wysokiej skuteczności szczepionek pod względem zwalczania chorób. Jednakże występują one nadal często w innych częściach świata, a rosnąca liczba podróży do innych krajów może spowodować ich nawrót do Irlandii Północnej, gdzie mogą stanowić zagrożenie dla niezaszczepionych dzieci.

Należy pamiętać, jak poważne mogą być te choroby. Najbardziej narażone na infekcję są niemowlęta, więc należy chronić je możliwie najwcześniej. Zapewnienie dziecku pełnej ochrony wymaga podania kilku szczepionek, dlatego ważne jest przejście całego programu. W przypadku pominięcia którejkolwiek szczepionki, w większości przypadków można nadrobić ten brak, nawet jeśli upłynęło dużo czasu. Lekarz rodzinny lub pielęgniarka środowiskowa pomogą w ustaleniu terminu podania pominiętej dawki. W takim przypadku nie trzeba rozpoczynać programu szczepień od nowa.

Niektóre choroby mogą być bardziej groźne w późniejszym okresie dzieciństwa, dlatego ważne jest dopilnowanie przyjęcia dawek przypominających.

W przypadku jakichkolwiek pytań dotyczących szczepień należy porozmawiać z lekarzem, pielęgniarką lub pielęgniarką środowiskową.

Informacje o szczepieniach można również znaleźć w serwisie [www.publichealth.hscni.net](http://www.publichealth.hscni.net) lub [www.nhs.uk/vaccinations](http://www.nhs.uk/vaccinations)

# Szczepionki dla niemowląt

## Szczepionka DTaP/IPV/Hib/HepB (6 w 1)

Szczepionka ta chroni przed błonicą (D – *diphtheria*), tężcem (T – *tetanus*), krztuścem (kokluszem, P – *pertussis, whooping cough*), polio (inaktywowany wirus polio, IPV), pałeczką hemofilną typu b (Hib) oraz wirusowym zapaleniem wątroby typu B (HepB). Obecnie szczepionkę przeciw polio podaje się raczej w tym samym zastrzyku niż doustnie.

### *Twoje dziecko powinno przyjąć szczepionkę DTaP/IPV/Hib/HepB (6 w 1) w wieku dwóch, trzech i czterech miesięcy.*

Zaraz po ukończeniu pierwszego roku życia dziecko otrzyma dawkę przypominającą szczepionki przeciw Hib (łącznie z MenC), a przed rozpoczęciem nauki w szkole – dawkę przypominającą przeciw błonicy, tężcowi, krztuścowi i polio. Kolejną dawkę przypominającą przeciwko błonicy, tężcowi i polio przyjmuje się między czternastym a osiemnastym rokiem życia.

### Jaka jest skuteczność szczepionki DTaP/IPV/Hib/HepB (6 w 1)?

Badania wykazały, że szczepionka DTaP/IPV/Hib/HepB (6 w 1) bardzo skutecznie chroni Twoje dziecko przed tymi sześcioma poważnymi chorobami. Jednak aby rozciągnąć ochronę na późniejsze lata, konieczne jest podawanie opisanych powyżej dawek przypominających.

### Przed jakimi chorobami chroni szczepionka DTaP/IPV/Hib/HepB (6 w 1)?

#### Błonica

Błonica to poważna choroba mogąca szybko powodować problemy oddechowe. Choroba może powodować uszkodzenie serca i układu nerwowego, a w poważnych przypadkach nawet śmierć. Przed wprowadzeniem szczepionki w Irlandii Północnej każdego roku na błonicę zapadało nawet 1,5 tysiąca osób.

#### Tężec

Tężec to bolesna choroba, która atakuje mięśnie i może powodować problemy z oddychaniem. Choroba atakuje układ nerwowy i może być śmiertelna. Do zakażenia tężcem dochodzi w wyniku przeniknięcia do ciała przez otwarte rany lub poparzenia bakterii bytujących w ziemi lub nawozie. Choroba nie przenosi się między osobami, ale wywołujące ją drobnoustroje są zawsze obecne w ziemi, nawet w naszym kraju.



## Krztusiec (koklusz)

Krztusiec może wywoływać długie napady kaszlu i krztuszenia się utrudniające oddychanie. Choroba może trwać nawet do 10 tygodni. Może mieć bardzo poważny przebieg u małych dzieci, a dla niemowląt poniżej 1 roku życia może być wręcz śmiertelna. Przed wprowadzeniem szczepienia przeciwko krztuścowi każdego roku w Irlandii Północnej odnotowywano nawet 3,5 tysiąca przypadków zachorowań.

## Polio

Wirus polio atakuje system nerwowy i może wywołać trwały paraliż mięśni. Choroba może być śmiertelna w przypadku objęcia mięśni klatki piersiowej lub mózgu. Przed wprowadzeniem szczepienia każdego roku w Irlandii Północnej odnotowywano nawet 1,5 tysiąca przypadków zachorowań na polio.

## Hib (pałeczka hemofilna typu B)

Zakażenie Hib może wywołać szereg chorób, jak zatrucie krwi, zapalenie płuc czy zapalenie opon mózgowych. W przypadku braku natychmiastowego leczenia każda z tych chorób może być śmiertelna. Szczepionka przeciw Hib chroni twoje dziecko przed jednym typem zapalenia opon mózgowych (Hib). Nie chroni przed innymi typami zapalenia opon mózgowych.

## Wirusowe zapalenie wątroby typu B

Wirusowe zapalenie wątroby typu B jest zapaleniem wątroby, spowodowanym wirusem zapalenia wątroby typu B. U dzieci, zapalenie może utrzymywać się przez wiele lat i może czasem prowadzić do powikłań takich jak marskość (zwłóknienie) wątroby, zaburzając jej prawidłowe funkcjonowanie, lub nowotwory wątroby.

Chociaż liczba dzieci zarażonych wirusem zapalenia wątroby typu B jest niska w Zjednoczonym Królestwie, od lat 1980-ych szczepionka przeciw tej chorobie jest zapewniana niemowlętom o zwiększonym zagrożeniu rozwinęcia zakażenia od zakażonych matek. W 2017 roku szczepionka przeciw wirusowemu zapaleniu wątroby typu B została dodana do programu rutynowych szczepień, aby zapewnić wszystkim dzieciom ochronę przed wirusem.

Szczepionka przeciw wirusowemu zapaleniu wątroby typu B chroni jedynie przeciwko wirusowi typu B. Trzy dawki zapewnią długotrwałą ochronę dla dzieci bez dodatkowych czynników ryzyka.



## Skutki uboczne szczepionki DTaP/IPV/Hib/HepB (6 w 1)

Większość dzieci nie odczuje żadnych efektów ubocznych, jednak każde dziecko jest inne. U twojego dziecka mogą wystąpić – zazwyczaj w formie łagodnej – następujące objawy:

- drażliwość do 48 godzin po zastrzyku
- niewysoka gorączka (zob. informacje na temat wysokiej temperatury po szczepieniu na str. 16/17)
- niewielki guzek w miejscu wkłucia. Objawy mogą trwać kilka tygodni, wolno ustępując

Jeżeli zauważysz u dziecka po szczepionce DTaP/IPV/Hib/HepB (6 w 1) inne niepokojące reakcje, porozmawiaj z lekarzem, pielęgniarką lub pielęgniarką środowiskową.

Rodzice i opiekunowie mogą ponadto zgłaszać podejrzane efekty uboczne szczepionek i leków w ramach programu Żółtej Karty (Yellow Card Scheme). Można to zrobić, wchodząc na stronę [www.yellowcard.gov.uk](http://www.yellowcard.gov.uk) lub dzwoniąc na darmową infolinię pod numer 0808 100 3352 (od poniedziałku do piątku w godz. 10 – 14).

### Reakcje alergiczne

Niezwykle rzadko może wystąpić reakcja alergiczna na szczepionkę, jak wysypka lub swędzenie części lub całego ciała. Jeszcze rzadziej u dzieci w ciągu kilku minut od szczepienia może wystąpić ostra reakcja powodująca trudności w oddychaniu lub nawet zapaść. Jest to tak zwana anafilaksja. Przeprowadzone niedawno badanie wykazało, że anafilaksję odnotowuje co około pół miliona podanych szczepionek. Reakcje alergiczne mogą niepokoić, jednak leczenie prowadzi do pełnego i szybkiego wyzdrowienia.

### Napady drgawek

Bardzo rzadko u niemowląt może dojść do napadu drgawek dzień lub dwa po szczepionce DTaP/IPV/Hib/HepB (6 w 1). Zazwyczaj wiąże się to z bardzo wysoką temperaturą (zob. str. 16/17). Jeżeli dziecko ma napad, natychmiast skonsultuj się z lekarzem rodzinnym. Napady drgawek u niemowląt ustępują zazwyczaj szybko i całkowicie. U młodszych niemowląt napad drgawek może wystąpić w każdej chwili, bez koniecznego związku ze szczepieniem. Lekarz podejmie decyzję, czy dziecko może otrzymać kolejne dawki szczepionki. Odłożenie szczepienia w czasie może zwiększyć ryzyko wystąpienia napadu drgawek po szczepieniu

DTaP/IPV/Hib/HepB (6 w 1), ponieważ w pierwszych sześciu miesiącach życia rzadziej dochodzi do napadów drgawek wywołanych wysoką temperaturą. Dlatego też ważne jest zaszczepienie dziecka we właściwym wieku.

## Szczepionka przeciw pneumokokom (PCV)

Szczepionka chroni przed najczęstszymi przyczynami zapalenia opon mózgowych oraz innymi chorobami, jak ostre zapalenie ucha (otitis media) czy zapalenie płuc wywołane najpopularniejszymi typami pneumokoków. Zapalenie opon mózgowych, infekcje ucha i zapalenie płuc mogą również wywoływać mniej rozpowszechnione typy bakterii pneumokokowych, inne bakterie i wirusy. Szczepionka nie chroni przed infekcjami innego typu.

***Szczepionkę PCV podaje się dziecku w drugim i czwartym miesiącu oraz zaraz po ukończeniu pierwszego roku życia.***

### Co to jest zakażenie pneumokokami?

Zakażenie pneumokokami to jedna z najczęstszych przyczyn zapalenia opon mózgowych. Poza tym powoduje również ostre zapalenie ucha (otitis media), zapalenie płuc i inne choroby.

### Skutki uboczne szczepionki PCV

U jednego lub dwóch na każde 10 zaszczepionych niemowląt może wystąpić opuchlizna, zaczerwienienie lub tkliwość w miejscu wkłucia lub niewysoka gorączka. Niezwykle rzadko może dojść do wystąpienia reakcji alergicznej (zob. str. 6).



## Szczepionka przeciw rotawirusom

Szczepionka chroni przed zakażeniem rotawirusami – powszechną, lecz potencjalnie niebezpieczną infekcją jelitową.

### *Twoje dziecko powinno przyjąć szczepionkę przeciw rotawirusom w wieku dwóch i trzech miesięcy.*

#### Co to są rotawirusy?

Rotawirusy są częstą przyczyną wymiotów i biegunki u niemowląt. W przypadku odwodnienia choroba może być poważna i może wymagać hospitalizacji. U większości dzieci do piątego roku życia dochodzi do zakażenia rotawirusami. W Irlandii Północnej każdego roku około 1 na 5 zakażonych dzieci wymaga interwencji lekarskiej, a około 400 małych pacjentów jest hospitalizowanych.

#### Jak rozprzestrzeniają się rotawirusy?

Rotawirusy rozprzestrzeniają się bardzo łatwo poprzez bezpośredni kontakt z zabawkami, dłońmi lub brudnymi pieluszkami, jak również drogą kropelkową podczas kichania i kaszlu. Mycie rąk i utrzymywanie czystych powierzchni może do pewnego stopnia ograniczyć rozprzestrzenianie się wirusów, jednak nie jest w stanie ich wyeliminować.

#### Jaka jest skuteczność szczepionki przeciw rotawirusom?

Zebrane dowody wykazują, że podanie szczepionki jest najlepszym sposobem zapobiegania infekcjom rotawirusowym u niemowląt. Z tego powodu szczepionka w lipcu 2013 roku została włączona do programu rutynowych szczepień dzieci. Jednakże wymioty i biegunka mogą mieć inne przyczyny, przed którymi szczepionka nie chroni.

#### Kiedy moje dziecko otrzyma szczepionkę?

Twoje dziecko zostanie zaszczepione w wieku dwóch oraz trzech miesięcy, wraz z innymi szczepionkami.

Dziecko nie będzie mogło otrzymać pierwszej dawki po ukończeniu 15 tygodnia życia lub drugiej dawki po ukończeniu 24 tygodnia życia.





## **Dlaczego nie można szczepić starszych dzieci?**

W późniejszych wieku u niektórych dzieci – około 1 na 1 000 – dochodzi do niedrożności jelit. U dzieci do trzeciego miesiąca życia zdarza się to niezwykle rzadko, a w większości wypadków występuje między ukończeniem piątego miesiąca i pierwszego roku życia. Jednakże istnieje bardzo niewielkie prawdopodobieństwo (u około 2 na 100 tys. zaszczepionych dzieci) wywołania niedrożności jelit po podaniu pierwszej dawki szczepionki. Aby zatem zmniejszyć ryzyko jego wystąpienia, pierwszej dawki szczepionki nie podaje się dzieciom, które ukończyły już 15 tydzień życia.

## **W jakiej formie podaje się szczepionkę?**

Szczepionkę przeciw rotawirusom podaje się w formie niewielkiej ilości płynu w strzykawce doustnej, aby ułatwić połknięcie.

## **A jeżeli moje dziecko wypluje lub zwymiotuje szczepionkę natychmiast po przyjęciu?**

W przypadku wyplucia lub zwymiotowania szczepionka zostanie podana ponownie.

## **Czy szczepionka ochroni dziecko przed występowaniem wymiotów i biegunek?**

Nie. Wymioty i biegunki u niemowląt nie są powodowane wyłącznie przez rotawirusy, więc mogą one nadal występować. Jednakże szczepionka zapobiega wymiotom i biegunce spowodowanym infekcją rotawirusami u około 8 na 10 dzieci. Ponadto im więcej dzieci zostanie zaszczepionych, tym trudniejsze będzie rozprzestrzenienie się wirusa.

## **Skutki uboczne szczepionki**

Szczepionka jest stosowana na szeroką skalę w innych krajach i ma dobrą opinię pod względem bezpieczeństwa. Czasami może się zdarzyć, że dziecko na podanie szczepionki reaguje pobudzeniem, nerwowością lub nieznaczną biegunką.

W niezwykle rzadkich przypadkach – u około 2 na każde 100 tys. zaszczepionych dzieci – szczepionka może wywołać problemy jelitowe; może wystąpić opuchlizna jamy brzusznej, wymioty, a dziecko może podciągać kolana do klatki piersiowej, jak gdyby z bólu. Czasem może dojść do krwawienia. W takiej sytuacji należy niezwłocznie skontaktować się z lekarzem.

***Pamiętaj, że zagrożenia związane z chorobą są o wiele gorsze niż rzadko występujące skutki uboczne szczepienia.***

### Czy przez szczepionkę moje dziecko zostanie zarażone rotawirusami?

Nie. Wirus w szczepionce jest osłabiony, więc choroba nie rozwija się. Szczepionka pomaga dziecku w budowaniu odporności, po to by w przypadku następnego kontaktu z wirusem uniknąć zachorowania.

Możliwe jest rozprzestrzenienie się wirusa ze szczepionki na osoby mające bliski kontakt z dzieckiem poprzez zabrudzone pieluszki przez co najmniej 14 dni. Jednak zaszczepienie dziecka chroni te osoby przed zachorowaniem wywołanym rotawirusami nawet w przypadku osób o obniżonej odporności ze względu na stan zdrowia lub stosowane leczenie, co przeważa nad potencjalnym ryzykiem.

Wszystkie osoby mające bliski kontakt z niedawno zaszczepionym niemowlęciem powinny dbać o higienę osobistą, np. myjąc ręce zawsze po zmianie pieluszki.



## Choroba meningokokowa

Meningokoki to bakterie powodujące dwie bardzo poważne choroby zakaźne: **zapalenie opon mózgowych** (zapalenie wyściółki mózgu) i **sepsę** (zatrucie krwi). Istnieje cały szereg szczepów meningokoków, jednak w tym kraju najczęściej występuje szczep MenB. Twoje dziecko przyjmie szczepionkę MenB w wieku dwóch i czterech miesięcy, oraz po pierwszych urodzinach.

Przeprowadzona na przestrzeni kilku lat akcja szczepienia przeciwko bakteriom MenC z szerokim zastosowaniem u niemowląt i młodych osób dorosłych powoliła praktycznie całkowicie wyeliminować zakażenia tą bakterią, w związku z czym szczepienie niemowląt przeciw MenC nie jest już konieczne. Twoje dziecko przyjmie szczepionkę MenC zaraz po pierwszych urodzinach (razem ze szczepionką Hib). Uważa się, że nowa szczepionka przeciw chorobie meningokokowej typu B w pewnym stopniu chroni również przeciw chorobie meningokokowej typu C.

### Co to jest zapalenie opon mózgowych?

Zapalenie opon mózgowych to inaczej zapalenie wyściółki mózgu. Powoduje ono zwiększenie ciśnienia na mózg. Zapalenie może rozwinąć się bardzo gwałtownie, z ciężkimi objawami, a nawet prowadzić do śmierci.

### Co to jest sepsa?

Sepsa (zatrucie krwi) to poważne, zagrażające życiu zakażenie, w którym stan chorego ulega nagłemu pogorszeniu, a ryzyko śmierci jest wyższe niż w przypadku zapalenia opon mózgowych.

Więcej informacji o rozpoznawaniu zapalenia opon mózgowych i sepsy znajduje się na stronie 18.

### Czy zapalenie opon mózgowych i sepsę można leczyć?

Tak, jednak choroby te rozwijają się błyskawicznie. U niektórych dzieci, nawet mimo leczenia, wyrządzają nieodwracalne szkody w organizmie, a dla niewielkiej części z nich mogą okazać się śmiertelne.

### Czy chorobom tym można zapobiegać?

Tak. Od około 15 lat skutecznie zapobiegamy zakażeniom bakteriami MenC. Obecnie dysponujemy nową szczepionką, która pomoże zapobiegać również zakażeniom bakteriami MenB.

## Szczepionka MenB

Szczepionka chroni przed MenB, najczęściej występującym typem choroby meningokokowej. W ostatnich latach w Irlandii Północnej odnotowywano rocznie od 50 do 100 przypadków zakażenia meningokokami, w większości MenB. Choroba dotyka najczęściej niemowląt i małych dzieci.

### *Twoje dziecko powinno przyjąć szczepionkę MenB w wieku 2, 4 i 12 miesięcy.*

#### Czy szczepionka MenB ma jakieś skutki uboczne?

U niektórych dzieci mogą wystąpić następujące skutki uboczne:

- zaczerwienienie, opuchlizna lub tkliwość w miejscu wkłucia (objawy powoli ustępują samoczynnie w ciągu kilku dni)
- lekkie rozdrażnienie i osłabienie apetytu
- wysoka temperatura ciała (gorączka)

Gorączka jest dość powszechną reakcją na przyjęcie szczepionki MenB. Nie należy się tym martwić. Można spróbować jej zapobiec, podając dziecku paracetamol po przyjęciu szczepionki MenB w wieku 2 i 4 miesięcy. Dokładna instrukcja podania znajduje się na stronach 14–17. **Przed przyjściem z dzieckiem na pierwsze szczepienia upewnij się, że w domowej apteczce jest paracetamol dla niemowląt.**

#### Czy są dzieci, które nie powinny być szczepione?

Szczepionki nie należy podawać dzieciom, u których stwierdzono:

- reakcję anafilaktyczną na poprzednią dawkę szczepionki (zob. str. 6) lub
- reakcję anafilaktyczną na którykolwiek ze składników szczepionki

#### Jaka jest skuteczność szczepionki MenB?

Istnieje cały szereg szczepów zakaźnych bakterii MenB. Szczepionka chroni przed większością (ok. 75%) z nich, ale nie przed wszystkimi.

A zatem podanie szczepionki znacznie zmniejsza ryzyko zakażenia u dziecka, jednak wciąż istnieje bardzo niewielkie prawdopodobieństwo choroby. Dlatego też ważna jest umiejętność rozpoznawania oznak i objawów choroby (zob. str. 18).



# Często zadawane pytania na temat szczepień

## Po jakim czasie od szczepienia mogę zabrać dziecko na pływalnię?

Dziecko można zabrać na pływalnię w dowolnym czasie, zarówno przed, jak i po szczepieniach. Wbrew obiegowej opinii niemowlę nie potrzebuje żadnych szczepień przed pójściem na basen.

## Czy są inne sposoby na uodpornienie mojego dziecka?

Nie istnieje inny sprawdzony i skuteczny sposób na uodpornienie dziecka na choroby. Podejmowane są próby ochrony przed kokluszem za pomocą medycyny homeopatycznej, ale ta metoda nie działa. Rada Homeopatyczna (Council of the Faculty of Homeopathy – zarejestrowana organizacja lekarzy homeopatów) zaleca rodzicom szczepienie dzieci standardowymi szczepionkami.

## Czy podanie mojemu dziecku kilku szczepionek jednocześnie nie przeciąży jego układu odpornościowego?

Nie. Już od urodzenia układ odpornościowy chroni dzieci przed otaczającymi je drobnoustrojami. Bez tej ochrony niemowlę nie poradziłoby sobie z dziesiątkami tysięcy bakterii i wirusów bytujących na jego skórze, nosie, w gardle i jelitach. Ochrona ta jest aktywna przez całe życie.

Teoretycznie niemowlę byłoby w stanie skutecznie zareagować na podanie jednocześnie 10 tys. szczepionek. A zatem układ odpornościowy dziecka potrafi łatwo radzi sobie z liczbą szczepionek podawaną w ramach programu szczepień.

## Mówi się, że szczepionki zawierają tiomersal (rtęć). Czy to prawda?

Tiomersal nie jest już stosowany w szczepionkach podawanych w ramach rutynowego programu szczepień dzieci. Przez ponad 60 lat dodawano minimalną ilość rtęci w celu lepszej konserwacji szczepionek. W ciągu tych lat nie znaleziono żadnego dowodu na jej szkodliwość. Jednakże obecnie zaprzestano dodawania rtęci w ramach globalnych działań na rzecz zmniejszenia ekspozycji na rtęć poprzez wyeliminowanie jej ze zbędnych źródeł.

## Moje dziecko urodziło się przedwcześnie. Kiedy należy podawać pierwszą szczepionkę wcześniakom?

Wcześniaki mogą być bardziej narażone na zakażenie. Powinny być szczepione zgodnie z zalecanym programem szczepień od wieku dwóch miesięcy, bez względu na to, jak przedwcześnie urodziły się.



## Czy istnieją jakieś powody, aby nie szczepić swojego dziecka?

Jest bardzo niewiele powodów, które wykluczałyby szczepienie dzieci. Należy poinformować pielęgniarkę środowiskową, lekarza rodzinnego lub pielęgniarkę, jeżeli dziecko:

- ma bardzo wysoką temperaturę lub gorączkę, wymiotuje lub ma biegunkę w dniu planowanego szczepienia
- zareagowało źle na dowolne wcześniejsze szczepienie
- cierpi na ostrą alergię na jakikolwiek alergen
- cierpi na krwawienia
- miało konwulsje lub drgawki
- było leczone na nowotwór
- cierpi na chorobę atakującą układ odpornościowy, jak np. białaczka, HIV lub AIDS
- przyjmuje leki działające na układ odpornościowy, jak np. wysokie dawki sterydów, leki podawane po przeszczepie organów lub w leczeniu onkologicznym
- cierpi na inną poważną chorobę

Powyższe przypadki nie zawsze oznaczają, że dziecko nie zostanie zaszczepione. Informacje te pomogą lekarzowi lub pielęgniarce zdecydować, które szczepienia są najlepsze dla twojego dziecka i ewentualnych porad. Rodzina historia chorób nigdy nie stanowi powodu, aby nie szczepić dziecka.

## Jak mogę zapobiec wysokiej temperaturze po szczepieniu MenB?

U niektórych dzieci po szczepieniu może wystąpić podwyższona temperatura lub gorączka (powyżej 37,5 C). Dzieje się tak najczęściej po szczepionce MenB. Aby temu zapobiec, zaleca się podanie niemowlęciu trzech dawek paracetamolu dla niemowląt po szczepieniu MenB w wieku dwóch i czterech miesięcy. Podanie paracetamolu zmniejsza ryzyko wystąpienia po podaniu szczepionki MenB gorączki, rozdrażnienia i ogólnego dyskomfortu, włącznie z bólem w miejscu wkłucia. **Przed przyjściem z dzieckiem na pierwsze szczepienie upewnij się, że w domowej apteczce jest paracetamol dla niemowląt.** W przypadku wystąpienia u dziecka gorączki po szczepieniu w wieku trzech miesięcy również można podać paracetamol.

## Gdzie mogę kupić paracetamol dla niemowląt?

Paracetamol w płynie jest na ogół dostępny w aptekach i supermarketach. Można kupić paracetamol marki własnej (zazwyczaj jest tańszy) lub np. Calpol®. Wybór marki jest bez znaczenia, jednak ważny jest dobór odpowiedniej dawki dla dziecka.

## Kiedy należy podać dziecku paracetamol?

Pierwszą dawkę należy podać dziecku natychmiast po powrocie do domu lub możliwie najszybciej po podaniu szczepionki MenB. Drugą dawkę należy podać od 4 do 6 godzin po pierwszej, natomiast trzecią dawkę – od 4 do 6 godzin po drugiej. Nie podawaj dziecku pierwszej dawki przed wizytą na szczepieniu, ponieważ pielęgniarka musi najpierw sprawdzić, czy dziecko nie ma objawów trwającej infekcji, co czasami może być powodem odłożenia szczepienia w czasie.

## Jaką dawkę paracetamolu należy podać?

Każda dawka wynosi 2,5 ml. Do każdej kupionej butelki powinna być dołączona strzykawką lub łyżka umożliwiające dokładne odmierzenie dawki (patrz niżej).

## Dawkowanie i czas podania zawiesiny paracetamolu (120 mg/5 ml) do podania po szczepieniu w wieku dwóch i czterech miesięcy

Wiek dziecka	Dawka 1	Dawka 2	Dawka 3
2 miesiące/ 4 miesiące	Jedna dawka 2,5 ml strzykawką lub łyżką (mniejszą końcówką) możliwie jak najszybciej po szczepionce	Jedna dawka 2,5 ml strzykawką lub łyżką (mniejszą końcówką) 4-6 godzin po pierwszej dawce	Jedna dawka 2,5 ml strzykawką lub łyżką (mniejszą końcówką) 4-6 godzin po drugiej dawce

**Aby zmniejszyć ryzyko wystąpienia gorączki, ważne jest podanie dziecku zalecanych trzech dawek paracetamolu po każdym z pierwszych dwóch szczepień MenB.**

Jeżeli dziecko wypłuje więcej niż połowę paracetamolu w ciągu kilku minut od podania, możesz natychmiast ponownie podać taką samą dawkę leku.

## Czy podanie paracetamolu tak małemu dziecku jest bezpieczne?

Tak. Paracetamol można podawać dwumiesięcznym niemowlętom. Jednakże eksperci\* stwierdzili, że po szczepieniach podanych w wieku dwóch miesięcy bezpieczne jest podanie paracetamolu do 48 godzin po szczepieniu (pozostawiając co najmniej cztery godziny odstępu między dawkami i nie przekraczając czterech dawek dziennie).

Dzieje się tak, ponieważ jest znacznie bardziej prawdopodobne, że niewysoka gorączka, która może wystąpić w tym czasie po szczepieniu, jest wywołana szczepieniem, a nie rozwojem infekcji, a paracetamol poprawi samopoczucie dziecka. Możliwe, że niektóre starsze opakowania paracetamolu zawierają inne porady, lecz wskazówki na nowych opakowaniach zostały zaktualizowane i należy się ich stosować.

\*Zalecenia ekspertów z Joint Committee for Vaccinations and Immunisations oraz Committee for Human medicines

## A jeśli gorączka u dziecka nie ustąpi mimo podania trzech dawek paracetamolu?

U niektórych niemowląt gorączka może wystąpić nawet mimo podania paracetamolu. Jeżeli po podaniu pierwszych trzech dawek paracetamolu dziecko nadal gorączkuje, ale poza tym czuje się dobrze, można kontynuować podawanie paracetamolu do 48 godzin po szczepieniu. Zawsze należy zachować co najmniej czterogodzinny odstęp przed kolejnymi dawkami i nie przekraczać czterech dawek w ciągu doby. Poza tym należy pamiętać o podawaniu dziecku dużej ilości płynów i nieprzegrzewaniu go zbyt dużą ilością warstw odzieży lub kocyków.

**Jeżeli stan dziecka w dowolnym momencie zaniepokoi cię, zaufaj przeczuciu i skontaktuj się z lekarzem rodzinnym.**

**Jeżeli 48 godzin po szczepieniu dziecko nadal gorączkuje lub martwisz się, że źle się czuje, zwróć się o poradę do lekarza rodzinnego.**

## Rozpoznawanie i leczenie gorączki

Jeżeli twarz dziecka jest gorąca w dotyku, zaczerwieniona lub zarumieniona, prawdopodobnie dziecko gorączkuje. Temperaturę można sprawdzić termometrem (gorączka występuje w przypadku temperatury powyżej 37,5°C).

Gorączka występuje dość często u dzieci i niemowląt. Często towarzyszy infekcjom. Gorączka może czasem spowodować u dziecka napad drgawek. Drgawki mogą wystąpić w następstwie gorączki bez względu na to, czy jest ona wywołana szczepieniem czy infekcją. Dlatego należy wiedzieć, jak postępować w przypadku gorączki u dziecka. Należy pamiętać, że gorączka częściej spowodowana jest chorobą niż szczepieniem.





## Zbijanie gorączki

1. Schładzaj dziecko poprzez:

- upewnienie się, żeby nie miało na sobie zbyt wielu warstw odzieży lub kocyków
- utrzymywanie właściwej temperatury pomieszczenia (temperatura nie może być zbyt niska, a jedynie przyjemnie chłodna, około 16 – 20 C)

2. Zapewnij dziecku duże ilości płynów.

3. Podawaj paracetamol dla niemowląt (pytaj o lek bez cukru). Po przyjęciu przez dziecko szczepionki MenB w ramach szczepienia w wieku dwóch i czterech miesięcy, zaleca się podanie trzech dawek paracetamolu, nawet jeśli nie ma gorączki, w odstępach co 4 – 6 godzin (zob. str. 14 – 17). W przypadku wystąpienia u dziecka gorączki po szczepieniu w wieku trzech miesięcy również można podać paracetamol.

***Pamiętaj: nigdy nie podawaj leków zawierających aspirynę dziecku poniżej 16 roku życia.***

Natychmiast skontaktuj się z lekarzem, jeżeli dziecko:

- ma bardzo wysoką gorączkę (39 C i więcej)
- ma napad drgawek

W przypadku wystąpienia napadu drgawek ułóż dziecko na boku w bezpiecznym miejscu, ponieważ może ono doświadczać drgawek lub szarpać się.

# Rozpoznawanie zapalenia opon mózgowych i sepsy

Szczepionki przeciw MenC, MenB, Hib i pneumokokom chronią przed różnymi rodzajami zapalenia opon mózgowych i sepsy (zatrucia krwi). Istnieją jednak inne rodzaje tych chorób, na które nie ma szczepionek, dlatego ważna jest umiejętność rozpoznania ich oznak i objawów.

Zapalenie opon mózgowych może spowodować opuchnięcie wyściółki mózgu. Te same drobnoustroje mogą również być przyczyną zatrucia krwi (sepsy). Stan niemowlęcia lub dziecka chorego na zapalenie opon mózgowych lub sepsę może bardzo się pogorszyć w ciągu kilku godzin. Bez podjęcia leczenia obie choroby mogą być śmiertelne. Wczesne objawy zapalenia opon mózgowych są łagodne i przypominają przeziębienie lub grypę – podwyższona temperatura (37,5 C i więcej), rozdrażnienie, wymioty, odmowa przyjmowania pokarmu. Poniżej wymieniono natomiast istotne objawy, na które należy zwracać uwagę.

## **U niemowląt główne objawy zapalenia opon mózgowych mogą obejmować:**

- wysoki, zawodzący płacz
- rozdrażnienie przy braniu na ręce
- wybruszone ciemiączko (miękkie miejsce na główce)
- senność i osłabienie reakcji: trudności z wybudzeniem
- bezwładność i ospałość lub usztywnienie i spazmatyczne ruchy
- odmowa pokarmu, wymioty
- błądź, plamistość lub sinienie skóry
- konwulsje lub atak drgawek
- gorączkę



Główne objawy sepsy mogą obejmować:

- przyspieszony lub zmieniony rytm oddechowy
- bladość, plamistość lub sinienie skóry
- gorączkę z zimnymi dłońmi i stopami
- dreszcze
- wymioty i odmowa pokarmu
- czerwone lub fioletowe plamki, które nie blakną pod naciskiem (wykonaj opisaną poniżej próbę ze szklanką)
- ból lub rozdrażnienie wywołane bólem mięśni lub ostrym bólem kończyn lub stawów
- wiotkość
- przemożną senność

**Po mocnym  
przyciśnięciu  
szklanki do skóry  
z wysypką  
wywołaną sepsą  
krostki nie bledną.**

**Wysypka jest  
widoczna przez szklankę. W takiej sytuacji należy  
natychmiast zgłosić się po pomoc do lekarza.**



Ważne, aby pamiętać, że nie u każdego wystąpią wszystkie wymienione objawy. Jeżeli zauważysz u dziecka niektóre z wymienionych objawów, zwłaszcza czerwone lub fioletowe krostki, natychmiast udaj się po pomoc medyczną. Jeżeli nie możesz skontaktować się z lekarzem lub w dalszym ciągu niepokoisz się nawet po konsultacji lekarskiej, zaufaj intuicji i zabierz dziecko na oddział ratunkowy najbliższego szpitala.

## U starszych dzieci, nastolatków i dorosłych główne objawy zapalenia opon mózgowych mogą obejmować:

- sztywność karku (sprawdź, czy chory jest w stanie pocałować się w kolano lub dotknąć kolanem czoła)
- bardzo silny ból głowy (wystąpienie tylko tego jednego objawu nie wymaga pomocy lekarskiej)
- unikanie jasnego światła
- wymioty
- gorączkę
- senność, osłabienie reakcji lub dezorientację
- wysypkę
- konwulsje lub atak drgawek

## Główne objawy sepsy mogą obejmować:

- senność, osłabienie reakcji, nieobecność lub dezorientację (późne objawy sepsy)
- ostre bóle ramion, nóg i stawów
- bardzo zimne dłonie i stopy
- dreszcze
- przyspieszony oddech
- czerwone lub fioletowe plamki, które nie blakną pod naciskiem (wykonaj opisaną na str. 19 próbę ze szklanką)
- wymioty
- gorączkę
- biegunkę i skurcze żołądka

## Gdzie mogę uzyskać więcej informacji?

Informacji na temat zapalenia opon mózgowych udzielają organizacje Meningitis Research Foundation oraz Meningitis Now.

Zadzwoń pod numer bezpłatnej całodobowej infolinii Meningitis Now (0800 80 10 388) lub wejdź na [www.meningitisnow.org](http://www.meningitisnow.org)

Zadzwoń pod numer bezpłatnej całodobowej infolinii Meningitis Research Foundation (080 8800 3344) lub wejdź na [www.meningitis.org](http://www.meningitis.org)

O poradę możesz również zapytać lekarza, pielęgniarkę lub pielęgniarkę środowiskową.



# Szczepionki podawane niemowlętom między dwunastym a trzynastym miesiącem życia

Informacje na temat tych szczepionek zawiera ulotka pt. *Szczepienia niemowląt zaraz po ukończeniu pierwszego roku życia*, którą otrzymasz bezpośrednio przed osiągnięciem przez dziecko odpowiedniego wieku. Aby uzyskać więcej informacji, możesz odwiedzić serwis [www.publichealth.hscni.net](http://www.publichealth.hscni.net) lub zapytać pielęgniarkę środowiskową.

## Szczepionka MMR

MMR chroni przed zachorowaniem na odrę (M - measles), świnkę (M - mumps) i różyczkę (R).

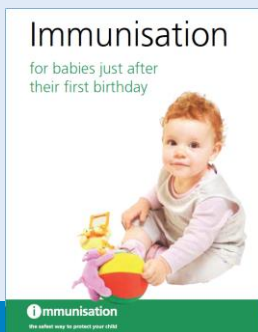
***Twoje dziecko powinno przyjąć szczepionkę MMR zaraz po skończeniu 1 roku życia.***

Drugą dawkę MMR dziecko otrzyma przed rozpoczęciem nauki w szkole.

## Szczepionka przeciw pneumokokom

Opis szczepionki znajduje się na stronie 7. Dziecko powinno przyjąć trzy dawki.

***Ostatnią dawkę szczepionki przeciw pneumokokom podaje się zaraz po ukończeniu pierwszego roku życia.***



## Szczepionka Hib/MenC

Aby kontynuować ochronę dziecka przed zakażeniem meningokokami C i wzmocnić ochronę przed zakażeniem pałeczką hemofilną typu B (Hib), konieczne będzie podanie połączonej dawki przypominającej szczepionki Hib / MenC. Dawka przypominająca zapewnia długoterminową ochronę przed dwiema przyczynami zachorowania na zapalenie opon mózgowych i sepsę.

***Dawkę przypominającą połączonej szczepionki Hib / MenC podaje się zaraz po ukończeniu pierwszego roku życia.***

## Szczepionka MenB

Opis szczepionki znajduje się na stronie 12. Dziecko powinno przyjąć trzy dawki.

***Ostatnią dawkę szczepionki przeciw MenB podaje się zaraz po ukończeniu pierwszego roku życia.***



# Program rutynowych szczepień dzieci

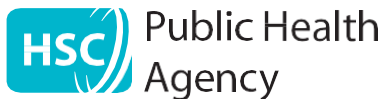
Kiedy szczepić	Choroby, przed którymi chroni szczepionka	Sposób podania
2 miesiące	Błonica, tężec, krztusiec (koklusz), polio, pałeczka hemofilna typu B i wirusowe zapalenie wątroby typu B (6 w 1)*	Jeden zastrzyk
	Zakażenie pneumokokami	Jeden zastrzyk
	Rotawirusy	Doustnie
	Zakażenie meningokokami B	Jeden zastrzyk
3 miesiące	Błonica, tężec, krztusiec, polio, pałeczka hemofilna typu B (Hib) i wirusowe zapalenie wątroby typu B (6 w 1)*	Jeden zastrzyk
	Rotawirusy	Doustnie
4 miesiące	Błonica, tężec, krztusiec, polio, pałeczka hemofilna typu B (Hib) i wirusowe zapalenie wątroby typu B (6 w 1)*	Jeden zastrzyk
	Zakażenie pneumokokami	Jeden zastrzyk
	Zakażenie meningokokami B	Jeden zastrzyk
Zaraz po ukończeniu pierwszego roku życia	Odra, świnka, i różyczka	Jeden zastrzyk
	Zakażenie pneumokokami	Jeden zastrzyk
	Hib i zakażenie meningokokami C	Jeden zastrzyk
	Zakażenie meningokokami B	Jeden zastrzyk
Co roku od 2 roku życia do klasy P7	Grypa	Aerozol do nosa lub zastrzyk
3 lata i 4 miesiące	Błonica, tężec, krztusiec i polio	Jeden zastrzyk
	Odra, świnka, różyczka	Jeden zastrzyk
Dziewczynki 12 - 13 lat	Rak szyjki macicy wywoływany przez typ 16 i 18 wirusa brodawczaka ludzkiego oraz kłykciny kończyste wywoływane przez typ 6 i 11 wirusa	Dwa lub trzy zastrzyki w ciągu sześciu miesięcy
14 - 18 lat	Tężec, błonica i polio	Jeden zastrzyk
	Szczepionka ACWY przeciw meningokokom	Jeden zastrzyk

\*Niemowlęta urodzone przed sierpniem 2017 roku przyjmą szczepienie przeciw błonicy, tężcowi, krztuścowi, polio oraz pałeczką hemofilną typu B.

Jeżeli twoje dziecko pominięło którąkolwiek z wymienionych szczepionek, należy zgłosić się do lekarza rodzinnego lub pielęgniarki środowiskowej z informacją.

Więcej informacji na temat szczepień można znaleźć na [www.publichealth.hscni.net](http://www.publichealth.hscni.net) lub [www.nhs.uk/vaccinations](http://www.nhs.uk/vaccinations)

Opracowano na podstawie tekstu publikacji Public Health England; odtworzono za zgodą.



## Public Health Agency

12-22 Linenhall Street. Belfast BT2 8BS.  
Tel: 0300 555 0114 (lokalna stawka)  
[www.publichealth.hscni.net](http://www.publichealth.hscni.net)

Find us on:

